

נס 7

03240

סודי

104003/10

כג' באייר תשי"ג
8 במאי 1953
אסמכחא: B.A. 14/P
189 1/9 | 5/6

אל: משרד החוץ, מלס
העתק אל: שר החוץ, מנכ"ל, הסברה, א. דובקין, הנהלת הסוכנות.
מאת: צירות בואנוס איירס.

להערכת ביקורו של שר החוץ.

הפרידה שנערכה לשר החוץ בשדה התעופה למונטבידאו, התחנה האחרונה בדרך מסעו בארגנטינה, צ'ילה ואורוגוואי, סימלה שלא מדעת את אופיו של הביקור כולו. בפנינה אחת של הנמל האוירי ניצבה הפמליה הרשמית: שר החוץ של אורוגוואי, ראש הסקס וחבר מלוויהם; אפלוגת חיילים ורגלה את נשקה והתזמורת הצבאית השמיעה את צלילי החקוה. אותה שעה עמדו במרחק-מה שנת שורות מלוכדות של חברי תנועות נוער חלוציות, על מדיהם ודגליהם, וקהל יהודי רב הצטופף ליד מבואות שדה התעופה כשהוא מנופף בידיו לברכה וקורא קריאות הידד לשר ולמדינת ישראל. אכן, היה זה סיום גאה למסע של עשרים יום אשר צביונו היהודי נשתרץ בצביון המדיני-הכללי עד שלפרקים קשה היה להפריד בין השניים. לא היה זה ביקור של שר חוץ בלבד, אלא, כראש וראשונה, פגישה בין שר יהודי מושבות ישראל שבחפוצות. כך ראוהו אנשי הממשלות וכך קבלוהו המוני היהודים.

המסקנה הראשונה המחבקשת מאליה לאחר שבועות אלה שעשינו במחיצתו של השר היא שלישובים היהודיים בדרום היבשת הביא ביקורו יותר מאשר בשורה מן הארץ, ולו גם מפי מנהיג לאומי ששמו הולך לפניו. מסעו, דבריו, קבלת הפנים המלכותית שנערכה לו על ידי השלטונות, תגובת העתונות הכללית - כל אלה הגבירו את כבוד ישראל בעיניהם והגדילו את כבודם בעיני עצמם. קומתם נזדקפה מתוך הרגשה שיש מדינה העומדת מאחוריהם, המייצגת אותם כליכול לכלפי חוץ, והיא מדברת בלשון גאה עם השלטונות אשר למרותם הם נתונים ומשחפת אותם בגדנדיבם בכבוד הניתן לה כאשר היא מדינה.

(כאלה למה)

הזדהות מוחלטת זו של יהודי המקום עם יוצריה שהיא מטימניה של ארצות אמריקה הלטינית, דיה הייתה ~~לעצמה~~ להסביר את ההתלהבות שאין לה תקדים אשר בה קודמו היהודים בשלוש הארצות את שר החוץ של ישראל. אם נוסף לכך את העבודה המאומצת שעשתה על-ידי, את גאומיו שהצליח להעלות את רמת המחשבה הציונית ואת העובדה שציינוה רבים, כי השר לא נחפס ליוהרה המציינת כמה שליחים מן הארץ ולא נקט אלשון צווי בדברו אל יהודי הגולה, אלא הכליט את חיבתו, את ~~העניין~~ לחייהם העצמיים ואת הבנתו לבעיותיהם - דהבנה התמונה שלמה.

שלוש משימות עמדו לפני שר החוץ בביקורו זה: א) לחזק במגע ישיר את הקשרים ~~הקיימים~~ בשנים האחרונות עם הממשלות ולקרובן לבעיות מדינתנו, וכן להפגין כלפיהן את הערכתה של ישראל לידירותן; ב)

2381/2 Ph

להכהיר בפניהן ובפני ארבעת הקהל את בעיית היחסים בין יהודי המדינות הללו לבין ישראל, לנסות ולבסס ביסוס מדיני את הקשר החי בין ישראל לתפוצות ואת עובדת העזרה המתמדת לבנין הארץ, עובדה שהיא יוצאת דופן בנוהג המדינות של דרום אמריקה (ג') לעזור במישרין להצלחתה של המגבית המאוחדת וממילא לתת דחיפה מהודשת להסכרה הציונית כלפי פנים.

אחתיל במשימה האחרונה שערכה לגבי עתיד עבודתנו לא יימדד רק בתוצאות המעשיות של מגבית השנה, מכחינה זו חל ביקורו של השר ברגע הנכון. המגבית המאוחדת בארגנטינה ובארצות השכנות היא מודד נאמן למחמת הציוני של הישובים. היא הוקמה בתנופה כבירה בימי מלחמת השחרור וקיימת התייבה. ככל שעבר הזמן והיהודים התרגלו לרעיון המדינה, כן גדלה המחמת ובגדה האדישות. התרומה למגבית נעשתה מעשה של שיגרה. העסקנים התעייפו. נמדדה בחלש. רק כחדשים האחרונים נחפורר הציבור היהודי מתרדמתו לנוכח ההחלטה של האנטישמיות הסוביסית. תהליך הירידה נעצר, אך כדי לשפוד אותו כליל דרושה חיחה תנופה עצומה, המעשה להעלות את המגבית מתחדש לרמה של מכשיר לאומי מדיני. הופעתו של השר חוללה במדויק את המיפנה הזה ותוצאותיה תעמודנה לאורך ימים.

אינני יודע אם יתבטא הדבר בעליה כספית לאלתר. אמנם, מעידים הסימנים הראשונים על עליה נכונה מאוד בתרומות. ראשי המגבית בארגנטינה כמותים איכצעו את המשימה של הגדלת ההכנסות ב-50% לגבי אשחקד, ואילו בצ'ילה ובאורוגואי נעשו התחלות שלא נודעו כמותן זה שנים: במשחה קבלת הפנים בסנטיאגו נאספו למעלה מ-14 מיליון פזות צ'ילניות (כ-100 אלף דולר) וכמונסכידאו נמסדה לידי השר המחאה של אלף אלף דולר לפני ההחלטה הרשמית של המגבית. אולם גם ב-1948 אמר הדבר הסימנים הראשונים הללו והעליה לא תהיה ניכרת כל כך בסוף השנה, הנה ברור לכל העוסקים בצרכי המגבית כי עבודתם נעשתה קלה יותר, כי הקהל מגלה נכונות נפשית גדולה יותר, כי חזרה רוח ההתנדבות ששרדה בתקופה הגבורה של שנת 1948.

אכן אחראית לכך האווירה הכללית שנוצרה בביקורו של השר, דברי ההסברה שלו והמעמד שלא יישכח של פגישתו פנים אל פנים עם המוני היהודים. החוויה הגדולה של האסיפה ב"לונה-פארק" שבבואנוס איירס, שעה שהשר הועמד במגע נפשי ישיר עם רכבות היהודים שמילאו את האולם מפה לפה, נעשה הרגשה בלב הכל כי נשבר הקרח האדישות, כי נתחשלה אחווה חדשה בין גולה זו לבין ישראל. בקנה מידה אחר חזרה תופעה זו ונשגחה באסיפות הפומביות בסנטיאגו וביחוד כמונסכידאו וכן בביקורו של השר במושבות היק"א שבאנטרה-ריוס.

להעמקת ההרגשה היהודית הזאת סייע בארגנטינה גורם שלילי שגרם לנו לא מעט צער וחרדה ופגע בארגון הרשמי של הביקור בארץ זו. מר שרת בא הנה כימית מוחלטת ביותר, כשנחגלו בקיעים במכנה המשטר הפירונטיסטי. ראיונו הראשון עם הנשיא פלרון נחקיים למחרת האסיפה הגדולה בככר שליד בית הממשלה, שלווחה התפוצצויות ובעקבותיה יצא ההמון לשרוף את מרכזי האופוזיציה. כרגיל היה הישוב היהודי שרוי בחרדה, ומה גם שהמוני הפורעים הונהגו על ידי הלאומנים, שנטיחותיהם

האנטישמיות ידועה לכל. מאחר שאותו ליל זוועות נודע כציבור כי
 ההמון ניסה לפנות לצד השכונות היהודיות כי הדבר נמנע בהתערבותה
 החקיפה של המשטרה. גם במאסרים המרובים שנעשו לאחר ~~ה~~ לא נכללו
 שמות יהודים. בקהל רווחה הסברה שנוכחותו של שר החוץ של ישראל
 הצילה את יהודי בואנוס איירס מהשתוללות ההמונים. אינני יודע באיזו
 מידה מוצדק הדעה הזאת. לא ברור אם היה בכוונתה של ממשלת פירון
 מלכתחילה להקשות להמונים להפנות ביהודים. אך לא מן הנמנע, כמובן, כ
 שהשלטונות ~~אחד-באמצעי~~ זהירות מיוחדים כדי למנוע פגיעות ביהודים
 אשר ששר החוץ של ישראל שנה בעיר. כאורחה הרשמי של הממשלה. בין
 כה ובין כה, עצם העובדה שדעה זו הוגדרה כציבור - ועדיין מדברים
 על כך בגלוי בארגנטינה ובארצות השכנות - העמיקה עוד יותר בלב
 ההמונים היהודים את הרגשת תלותם בכוחה ובמעמדה הבינלאומי של
 מדינת ישראל.

בפגישותיו עם ראשי המדינות ובהכרזותיו לעתונאים הקדיש השר
 השומת לב מיוחדת להסברת הקשר בין יהודי הגולה באשר הם אזרחי
 המדינות זרות לבין ישראל. כשיחתו הראשונה עם הנשיא פירון, שנחקיימה
 באוירה ידידותית ולבבית כלפי חוץ, אך לניכרו בה ~~ה~~ המשבר החמור
 שעבר באותם הימים על השליט הארגנטיני, ציין השר לטובה לא רק את
 יחסו של הנשיא ליהודים ~~ב~~ את העובדה כי בארגנטינה ניתן להם
 לפתח את חייהם הפנימיים בעצמאות גמורה וכי הממשלה מבינה ומספחת
 את גאמנותם ומסירותם לישראל כמרכז הרוחני וכמולדת עמם. באותה
 שיחה הביע השר את ~~ה~~ מקיומה של הרמוניה משולשת: בין
 ממשלת ארגנטינה לאזרחיה היהודים; בין יהודי ארגנטינה לבין ישראל;
 ובין ממשלת ארגנטינה לממשלת ישראל. על הסברה זו חזר באזני
 הנשיאים ושרי החוץ של צ'ילה ואורוגוואי. בהזדמנויות אחרות, כשיחות
 ובמסיבות עיתונאים, הבליט את הזכות של הסולידאריות היהודית כאחת
 מזכויות היסוד של חירות האדם. כאשר הוא אזרח יהודי. שנשאל על
 מסע ההשמדה של רוסיה נגד ישראל הכהיר כי רק במדינות שבהן קיים
 חופש הפרט ניתן ליהודים נגד ישראל הכהיר כי רק במדינות שבהן קיים
 אלא לחיות את חייהם המיוחדים, להתאגד ולפעול לטובת עמם. הכוונה
 הייתה - וכך גם נחקבל הדבר בציבור והובן על ידי השליטים - להדגיש
 כי חופש הזיקה היהודית לישראל היא חלק בלתי נפרד מהחירות האזרחית
 ככללה וכי כל הפוגע ב"חירות יהודית" זו בעקרון הדמוקרטיה הוא
 פוגע.

דברים אלה, שנאמרו בארגנטינה בשעת משבר המשטר, הוכנו ונחפרשו
 כראוי. ואמנם מיהר פירון להביע את הסכמתו להם ולחזור על רגשי
 אהדתו לאזרחיו היהודים ולישראל. ~~ה~~ למגבית - הפועלת כאן בניגוד
 לחקנות החוק ואינה מוכרה רשמית - ניתן חיזוק רב ~~ל~~ כשיחות
 עם השרים חברי המועצה הכלכלית ובפגישה הסיכום עם פירון. בהזדמנויות
 אלו הועלתה בצורה גלויה ביותר בעית השימוש בכספי הסיוע הנאספים
 בארגנטינה למען ישראל ואף הובטחו סידורים מחאימים להעברת הכספים
 במסגרת יחסי המסחר בין ישראל לארגנטינה. בהמשך השיחה אמר פירון
 אהחוק במדינתו מחייב כל קרן הנועדת לתו"ל להפריש 50% מהכנסותיה
 לצדקה מקומית, ואילו לגבי הקרנות הנועדות לישראל אין ~~ל~~ מפעיל
 את החקנה הזאת משום שהוא מבין לצרכיה המיוחדים של המדינה היהודית.
 כשהבטיח לחזור ולשלוח משלוחי סחורות באמצעות קרן אווה פירון ביקש
 לשמור את הדבר בסוד, ~~ה~~ הוא מוצף נבקשות דומות מצד האיטלקים,

קבלת הפנים של השלטונות המקומיים היתה מפוארת, וכעיר הכירה עצמה ליוזמי שני שלישים, אזרחי וצבאי, וקהמסורה לליוותה אותו אדאגה לבטחוננו יומם ולילה.

לעומת ארגונטינה הנסערת קיבלו צ'ילה ואורוגוואי את השר באוירה שקטה ונוחה כורכך, ככל גיגוני הטקס ובלבכיות שאין לה שיעור. ממשלת צ'ילה עשתה את כל המאמצים כדי לשוות לביקור אופי של מאורע מדיני גדול. למן קבלת הפנים בשדה התעופה ועד ההפדאה חזרה לארגונטינה לא ידו של שר החוץ אוסקאר פנר מידו של מר שרת. נאם ביוזמיה היה אסקס הנחה הזר על מצבתן של או'היג'נס, אשחייילים ^{העל} חרון את דגלי צ'ילה וארגונטינה וחזמורה צבאית ^{עצמאית} את שני ההימנונים הלאומיים. הנשיא הזמין לארמון הממשלה לסעודה צהדים את כל חברי ממשלתו ורעיוותיהם ושר החוץ ערך סעודה ערב מפוארת בארמון קוזיניו. בקבלת הפנים בכיה הנבחרים ^{דכסנס} וכן במסיבת שערפו על-ידינו נפגש השר לשיחות ידידותיות עם ראשי המדברים ^{המדברים} צ'ילה, חברי קל המפלגות ^{המדברים} של הממשלה ^{דכסנס} של האופוזיציה, וכחגיגה ^{המדברים} על-הלב שוערכה בכיה הספר הממשלתי ע"ש מדינת ישראל שרו אילדיה הנוצרים (היה ביניהם רק תלמיד יהודי אחד) את "החקונה" בספרדית ונאמו נאומים ציונים נלהבים. ביקורו של השר עשה רושם רב לכל החוגים והיה לשיחת היום. אף כי לא נדונו בעיות מדיניות מיוחדות - כי כרוב השאלות הבינלאומיות ואף בשאלותינו אנו אין מחלוקת בינינו לכין צ'ילה באו"ק - מוכסחני ^{המדברים} תועלת מהידידות ^{המדברים} ומהחנופה החדשה שניתנה להסדרת ענייננו.

הידידות ^{המדברים} (אורוגוואי ^{המדברים} חסרה) מסודרת שהממשלה ודעת הקהל כמונסכידאו גאים עליה מאוד. דבר זה באגלידי ביטוי ביחס השלטונות לביקורו של השר. הוראות הטקס היו חמורות - הגענו לנמל כשאנו ^{המדברים} (ולכוש ^{המדברים} צילינדר) אחליפת בוקו ושמיית - אך מאחוריהם הסתירה הפשטות והלבביות שאנשי אורוגוואי מצטיינים בהן. גם כאן ^{המדברים} שיחות מרובות עם שר החוץ פרוקטואונו פיסאלוגה ^{המדברים} בשעת הסעודות הרשמיות שהארוחה המצומצמת שנועדה לחילופי דעות בין שני השרים. נאם ופשוט היה הטקס בבית הממשלה והפגישה עם נשיא המועצה מארטינו טרואבה ^{המדברים} גם כאן נקשרו קשרי ידידות במסיבה בבית הנבחרים, בקבלת הפנים שוערכה מטעם הצירות ובהזדמנויות אחרות. ובשעה ^{המדברים} שרת של החוץ של אורוגוואי את כוסו בסעודה שוערכה מטעם מר-שרת ^{המדברים} אי-קן, למסירות לאידיאלים, למאבק ללא-ליאות, לאמונה בעתיד, ובקיצור: למדינת ישראל, ניכר היה שלא היו אלה דבריה של נימוס גרידא אלא הבעת ^{המדברים} התקנה עמוקה למדינתנו. בצדק אמר השר באחד מנאומיו במסיבת אנשי ממשלה כי הערכה זו ואמונה זו מטילות עלינו עול של אחריות כבדה - ^{המדברים} נאכזב חלילה את המדינות הידידות המאמינות בנו כל כך.

ידידי ^{המדברים} ~~מאמר מוסגר~~ לשבחם של אנשי אורוגוואי ^{המדברים} אעשו את כבודם על המאמצים כדי לקיים את הביקור לפי התכנית, אף על פי שנחאחר ביומים מפאת מחלתו של השר. אזור זה גרם טורח רב לצירותנו כמונסכידאו, אך חנונתם ורצונם הטוב של אנשי משרד החוץ סייעו אהרבה להצלחת הביקור, למרות המכשול הזה.

Fructuoso Pittaluga
Andres Martinez Trueba

כבודי ע"י נ

וגם כמדינות הללו ~~במדינות~~ חפפה על הפגישות
 הושמיות רוח החג ששותה ברחוב היהודי. לא המשמר הצבאי היה העיקר
 ולא רוכב האופנוע במשמיע את שירי הסירנה לפני מכוניתו של שר
 החוץ, אלא עיניהם הנוצצות של היהודים הניצבים על המדרכה ודי-ים
 בכבוד הניחן ל"שר שלהם". כמונחכידאו, שבה היחרות פרומיסיבית
 ושלשית יוחר ~~שכסגפיקו~~, היו המונים מצטופים בכל מקום ~~שמכדניחו~~
 של השר ~~הזפיקה~~ וידים היו נדחקות מבעד לחלון המכונית כדי לנסות
 צללחון את ידו של האדם שכא אליהם כנציג הקוממיות היהודית. אינני
 יודע אם היה עדיין בישראל עצמה אהה ~~החושח~~ ~~אחדות~~ של ~~היצמאות~~ 15
 מפעמת כלבם של היהודים הללו. לחדווה זו, לגאוה זו ולהרששת
 אחרות הגורל עם ישראל נחן ביקורו של השר פורקן ומבע.

25/11

15

ארכו הדברים ועדיין לא מציתי את הפרשה. אפשר שחינחן לי
 עוד ההזדמנות לספר על פרטי המסע, על הפגישות, ~~אמסיכות~~ ואנאומים
 ללא ספור שנידון להם השר כלושת השכועות הללו. היה זה מאמן כבר
 פנשוא. כמידת יכולתנו, ניסינו להקל עליו, אף כי קשה מאוד היה
 לעמוד ~~אלחצט~~ של היהודים, שחכעו וחזרו וחכעו ~~שכל~~ שעה מיומו של
 שר החוץ חוקרש להם ללא טייג. אך מובסתני כי בסופו של דבר לא
 ניחם מר שרה על החלטתו לבקר בדרום אמריקה, נחגלחה לו יכשת
 חדשה, ~~אמובסתני~~ שנגלה לו גם מעין חדש של נאמנות יהודית אשר
 מעטים כמוהו כחפוצה של ימינו.

14*

102

בברכה,

י. צור
ציר ישראל

י. צ. שש